

“ΦΥΛΛΑΔΕΣ”^{“Ασπύ”} 25 Νομ/97 ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ,

Όπωςδήποτε κινούμεθα. Μεθ’ ὅλα τὰ παράπονα κατὰ τῆς τύχης τῶν ἐλληνικῶν βιβλίων, ἐκδίδονται καὶ βιβλία. Φαντασθετε, βιβλία φιλολογικά καὶ εἰς τοιοῦτους καιροὺς... Καὶ ὅμως! Ὁ Βικέλας ἠτοίμασε νέαν πολυτελή καὶ εἰκονογραφημένην ἐκδοσὶν τῶν «Διηγημάτων» του, ἢ ὅποια θὰ τεθῆ εἰς κυκλοφορίαν μετ’ ὀλίγας ἡμέρας. Ὁ Ψυχῆρας ἐτύπωσε ἕν μεγάλον μυθιστόρημα «Τ’ ὄνειρο τοῦ Γιαννίρη». Ὁ Καρκαβίτσας ἐξέδωκε σημερινόν τὸν «Ζητιάνον» του. Ὁ Ἀεῖώτης εἰς ὀγκώδη τόμον τὰ «Διηγήματά» του. Ὁ Καμπύσης δύο νέα του δράματα—καὶ ἔχει ὁ Θεός.

Ἰδοὺ ὅτι καὶ ἡμεῖς περὶ βιβλίου ἔχομεν νὰ ἐμιλήσωμεν. Εἶνε τὸ νέον ἔργον τοῦ Ἀργυρίου Ἐφταλιώτη, τοῦ συγγραφέως τῶν «Νησιώτικων Ἱστοριῶν» καὶ ὀνομάζεται «Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου». Ὅταν ἐξεδόθη, δὲν ἐφάνη ἀμέσως. Τὸ ἔσκλασαν τὰ μαῦρα σύννεφα τοῦ πολέμου. Ἀλλὰ τώρα ποῦ ἔγεινεν ὀλίγη αἰθρία, προβάλλει καὶ αὐτὸ εἰς τὸν πνευματικὸν μας ὀρίζοντα, καὶ ζητεῖ ὀλίγην προσοχήν. . . Σὰς βεβαιῶ ὅτι τὴν ἀξίζει! Μὴ βλέπετε ἂν ἔχη ἔξωτερικὸν δεῖλδον καὶ συσταλλόμενον. Ἡ ἀξία του εἶνε εἰς τὰ βάθη. Καὶ πρέπει νὰ το ἀνοίξετε, διὰ νὰ ἰδῆτε πόσον εἶνε τολημρὸν καὶ γενναῖον.

*
Ἄς το εἴπωμεν ἀμέσως: Εἶνε βιβλίον μάλλον διὰ τὸν λαόν. Φαίνεται τοῦλάχιστον, ὅτι ὁ συγγραφεὺς του τοιοῦτον τὸ ὠνειρεύθη. . .

Δὲν πιστεύω νὰ τον περιφρονήσετε διὰ τοῦτο! Ἄνθρωπος ὁ ὅποιος, ἀντὶ νὰ κατατρίβεται γράφων ποιήματα καὶ διηγήματα, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἐννοηθῆ καὶ θαυματοῦται μόνον ὑπὸ δέκα λεπτῶν ὑστερικῶν ἢ ὑπὸ δέκα καλαίσθητων ἐκφύλων, — ἂν καὶ οἱ μανδρινῶι κηρύττουν ὅτι τοῖς ἀρκεῖ εἰς ἡ. . . καὶ κανεὶς! — συγγράφει βιβλίον σαφές, ἀπλοῦν, ὑγιές καὶ ἐκ προθέσεως ἱκανὸν νὰ ἀναγνωσθῆ ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον, νομίζω ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτός μόνον τῆς περιφρονήσεως τῶν μανδρινῶν εἶνε ἀξίος. Ἡμεῖς οἱ ἄλλοι, οἱ κοινοὶ θνητοὶ, οἱ ἔχοντες τὴν ἀπλότητα νὰ πιστεύωμεν ὅτι ὄχι μόνον δυνάμει πνευματικῆς τινος ὑπεροχῆς, ἀλλὰ καὶ συγγενείας, καὶ ἐπικοινωνίας, οἱ ἀξιοὶ τοῦ ὀνόματος συγγραφεὺς τίθενται ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἔθνους τῶν, διὰ νὰ ἐκπληρώσουν ἕνα μέγαν προορισμὸν

«Στὴν Ἀθήνα»). Καὶ ἀπὸ ὅ,τι βλέπουν, ἀπὸ ὅ,τι ἀκούουν, ἀπὸ ὅ,τι ἐνθυμοῦνται, ὁ Γεροδῆμος λαμβάνει ἀφορμὴν νὰ ἀνακοινώσῃ πρὸς τὸν συνταξιδιῶτήν του τὰς ἰδέας του. Εἶνε οὕτως εἰπεῖν μία μεγάλη ἐπιθεώρησις τῆς Ρωμησοῦνης, μὲ ὅλα τὰ παράπονα, τὰ ὅποια εἰμπορεῖ νὰ ἔχη, καὶ μὲ ὅλα τὰ ὄνειρα, τὰ ὅποια εἰμπορεῖ νὰ τρέφῃ, ἕνας καλὸς, ἀγνὸς καὶ φωτισμένος πατριώτης, ὁποῖος φαίνεται ὁ Γεροδῆμος. Καὶ ἡ εἰκὼν τῆς ἀπεράντου αὐτῆς Ρωμησοῦνης, καταλαμβανομένης ἐξ ἀπροόπου εἰς ὅλα τῆς τὰ κέντρα, ἀπὸ τοῦ μικροτέρου μέχρι τοῦ μεγαλητέρου, εἰς ὅλας τὰς καταστάσεις, ἐκεῖ μὲν ὑπὸ τὴν πτέρυν τυράννου, ἐδῶ δὲ ὑπὸ τὸ σκῆπτρον βασιλέως— ἢ εἰκὼν αὐτῆ θὰ ἦτο πλήρης, ἂν ὁ Γεροδῆμος δὲν ἔλησθονεὶ νὰ ἐπισκεφθῆ καὶ καμμίαν πόλιν τοῦ Ἐξωτερικοῦ, ἐκτὸς τῆς Τουρκίας, καὶ νὰ μας δεῖξῃ πὼς ζοῦν καὶ πὼς σκέπτονται! ἐκεῖ ὁ μογερεῖς. Νομίζω, ὅτι ἡ παράληψις εἶνε οὐσιώδης καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψὶν τιν παραπόνων καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψὶν τῶν ὀνείρων, διὰ τὴν ἐπισκόπησιν τοῦ παρόντος καὶ οὐ μέλλοντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

*
Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων ἐννοεῖ τις ἄμωσ, ὅτι τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἐφταλιώτη μᾶς ἐνιάφερει πολὺ περισσότερον ὡς κήρυγμα, ὡς κατήχησις ἐθνικῆ, παρὰ ὡς ἔργον καθαρῶς φιλολογικόν. Ἐπομένως πρέπει νὰ κριθῶσιν αἱ ἰδέαι του μᾶλλον, παρὰ ἡ μορφή του. Χαρακτηριστικὸν δὲ εἶνε τοῦτο: ὅτι καὶ τὴν μορφήν του ἂν θελήσωμεν νὰ ἐξετάσωμεν, θὰ νὰναχθῶμεν πάλιν εἰς τὰς ἰδέας, εἰς τὰς περὶ ἐθνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας ἰδέας τοῦ Γεροδήμου.

Ὁ Γεροδῆμος,—εἰς τὸ ἐξῆς γράφομεν τὸ ὄνομα τοῦτο, ὡς δεῦτερον ψευδώνυμον τοῦ κ. Ἐφταλιώτη,—δὲν βλέπει διόλου ῥόδινα τὰ πράγματα τῆς Ρωμησοῦνης του. Εἶνε πολὺ ἀπαισιοδόχος ἢ δὲ ἀπαισιοδοεῖα μου κάμνει ἐντύπωσιν ἀκόμη μεγαλειτέραν εἰς τὸν ἐνθυμούμενον, ὅτι ἡ «Φυλλάδες» του ἐγράφησαν καὶ μέρος αὐτῶν ἐδημοσιεύθη ὀλόκληρα ἔτη πρὸ τοῦ τελευταίου πολέμου. Τότε ἀκόμη ὑπῆρχον καὶ αἰσιόδοχοι πατριῶται, πιστεύοντες εἰς τὸ παρὸν καὶ εἰς τὴν προσεχέστατην νίκην τῆς Ρωμησοῦνης. Ἄλλ’ ἀπὸ τότε ἀκόμη ὁ Γεροδῆμος, περιφέρων γύρω του τὸ βλέμμα, δὲν εὕρισκε παντοῦ εἰμὴ ἀφορμὰς παραπόνων καὶ ἀπαισιῶν προφητειῶν. Οὔτε καὶ αὐτός δὲν ἠλπίζεν ἴσως ὅτι αἱ προφητεῖαι αὐταὶ θὰ ἐπληροῦντο τόσον γρήγορα. Καὶ ὅμως ἐπληρώθησαν... Ἰδοὺ γεγονὸς, τὸ ὅποιον ἔπρεπε νὰ κάμῃ τοὺς Ρωμηοὺς νὰ προσέχουν περισσότερον εἰς τοὺς Γεροδήμους των.

Ἐν συντόμῳ, ὁ Γεροδῆμος φρονεῖ ὅτι ἡ Ρωμησοῦνη ἐπῆρε κακὸν δρόμον. Ἡ ἀπελευ-

*
Εἶπον ἀνωτέρω, ὅτι καὶ τὴν μορφήν βιβλίου ἂν θελήσωμεν νὰ ἐξετάσωμεν θὰ ἀντῶσωμεν πάλιν τὰς ἰδέας τοῦ Γεροδῆμου. Ὁ Γεροδῆμος γράφει τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν τὴν ζωντανήν, τὴν ρωμαϊκὴν, καθαρῶτε καὶ αὐτῆς τῆς ὀμιλουμένης, ἢ ὅποια ἔχει λυυθῆ μὲ πολλὰ ξένα στοιχεῖα.

Φαίνεται, ὅτι δι’ αὐτὸν εἶνε τὸ ζωτικόν ῥον τῶν ζητημάτων. Ψεύτικοι ἄνθρωποι, ἢ τικὴ γλῶσσα. Ἀληθινοὶ ἄνθρωποι, ἀληθινὴ γλῶσσα. Καὶ τὸ βιβλίον του εἶνε φυσικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ κηρύγματος.

Τὸ κήρυγμα δὲν εἶνε νέον. Εἶνε καὶ οἰδυστῶχος ἐκ τῶν μὴ ἀκουσθέντων μετ’ αἰωνείας ὑπὸ τῶκ σημερινῶν Ρωμηῶν. Ἄλλ’ ὁ Γεροδῆμος δὲν ἀποδειλιᾷ, δὲν κάμπτεται, κάμνει ὑποχωρήσεις. Ἰσως πιστεύει, ἴσως δὲν πιστεύει, ὅτι εἶνε αὐτός ὁ Ν ο ὕ ὁ ὅποιος θὰ ἐξυπνίσῃ τὴν Ἀρετὴν. Ἀλλὰ φρονεῖ, ὅτι μόνον μετ’ αὐτὴν π γλῶσσαν θὰ εἰμπορέσῃ ὁποῖος εἰμπορέσῃ τὴν ἐξυπνήσῃ. Εἶνε ἡ γλῶσσα τοῦ Ρωμηοῦ. Καὶ ὅμως! Ἰδοὺ ὁ κυριώτερος λόγος ὁ τὸν ὅποιον δὲν θάναγνωσθῆ ἴσως τὸ βιβλίον. Διὰ νὰ τὸ ἀναγνώσῃ ἕνας ἄνθρωπος πρέπει νὰ εἰσὴρῃ βέβαια δύο γράμματα. Καὶ ἀπὸ τὰ δύο γράμματα ποῦ μαυθάνει κάθε Ρωμηὸς τὸ ἕνα εἶνε ἡ περιφρόνησις τῆς γλώσσης του.

Ὅποια κατάρτα! Βιβλίον τοῦ λαοῦ νὰ μὴ εἶνε πιθανόν, ὅτι θάναγνωσθῆ διότι εἶνε γραμμένον εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ! ὅταν τὸ συλλογίζωμαι αὐτὸ, μοῦ φαίνεται αἰσιόδοχος καὶ αὐτός ὁ Γεροδῆμος! . . .

*
Τὰ ὄρια ἐνὸς ἀρθρου δὲν μας ἐπιτρέπον νὰ εἰσελθῶμεν εἰς περισσότερας λεπτομερείας. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ τελειώσωμεν, πρὶν ἐξάρωμεν τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν διαύγειαν τοῦ ὄφους τοῦ κ. Ἐφταλιώτη ἐν τῷ συνόλῳ. Ὅπου δὲν ἐκζητεῖ τὴν φράσιν του, ὅπου δὲν ἀναγκάζεται νὰ τὴν μεταφράσῃ ἐκ τῆς καθαρειοῦσης, ὅπου δὲν ἐπιτηδεύεται εἰρωνείας παρακινδυνευμένας ὀλίγον καὶ εὐφυολογίας γεροντικῆς ἀνοσότητος,—σπάνια ἄλλως τε ψεγάδια,—κατορθώνει σελίδας γνησίας καὶ ἀπροσποϊήτου καλλονῆς. Ἄλλ’ ὅπου τὸν βοηθεῖ καὶ τὸ θέμα, ἀνψδεικνύεται λογογράφος περισσοῦς δυνάμεως. Μερικὰ διηγήματα καὶ περιγραφαὶ, ἐγκατεσπαρμένα εἰς τὰ βιβλία—ἢ θεῖα Γιαννοῦλα, ὁ Παναγὸς Καλογιάννης, ἢ Ρωμηοπούλες,—εἶνε κατὰ τὴν ταπεινήν μου γνώμη, ἀπὸ τὰ καλλίτερα πελογραφήματα τῆς φιλολογίας μας.